

Na osnovu člana IV. 4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma, održanoj _____ 2008. godine, i na sjednici Doma naroda, održanoj _____ 2008. godine, usvojila je:

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Član 1. (Predmet zakona)

(1) Ovim Zakonom osigurava se zaštita, promoviranje ljudskih prava i sloboda, stvaraju uslovi za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti i uređuje sistem zaštite od diskriminacije na osnovu rase, etničke pripadnosti, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće i materinstva, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, veze s nacionalnom manjinom, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije kao i nekom drugom osnovu.

(2) U skladu s ovim zakonom i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i osnovne slobode, a posebno na obavezu osiguravanja individualnih i kolektivnih ljudskih prava, odgovornost je i obaveza zakonodavne, sudske i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i pravnih osoba koje vrše javna ovlaštenja (*u daljnjem tekstu: nadležne vlasti u BiH*), da svojim djelovanjem pružaju zaštitu, promoviraju i stvaraju uslove za ostvarivanje ovih prava.

POGLAVLJE II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Član 2. (Diskriminacija)

(1) Svaki oblik diskriminacije zabranjen je.

(2) Diskriminacijom u smislu ovog zakona smatrat će se dovođenje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba u pristupu i ostvarivanju zagarantiranih prava, po bilo kojem osnovu iz člana 1. stav 1. ovog Zakona, od strane *nadležnih vlasti u BiH*, te privatnih pravnih ili fizičkih lica .

Član 3. (Oblici diskriminacije)

(1) Direktna diskriminacija je svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada se neka osoba ili grupa osoba dovodi, ili je bila, ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili grupe osoba u sličnim situacijama.

(2) Indirektna diskriminacija je svaka situacija kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, dovodi osobu ili grupu osoba u nepovoljniji položaj u odnosu na druge osobe ili grupe osoba u sličnoj situaciji, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa mogu objektivno opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje cilja su primjerena i nužna.

(3) Poticanje na diskriminaciju predstavlja širenje poruka i simbola na razne načine ili nepoduzimanje zakonom utvrđenih aktivnosti čime se potiče diskriminatorско postupanje prema osobama i grupama osoba.

(4) Teži oblici diskriminacije postoje kada je:

- a) diskriminacija višestruka, odnosno počinjena prema određenoj osobi po različitim zakonskim osnovama;
- b) diskriminacija počinjena više puta *po istom zakonskom osnovu*;
- c) diskriminacija stalna, konstantna i dugotrajna, odnosno kada diskriminacija traje duže vrijeme;
- d) postoji bilo koji oblik segregacije, a segregacijom se smatra svaki oblik nasilnog ili sistemskog razdvajanja osoba ili grupe osoba koje se manifestuju kroz primjenu pravnih ili stvarnih mjera, a po osnovima navedenim u članu 1. stav 1. ovog Zakona.

(5) Niko ne smije biti doveden u nepovoljniji položaj zbog toga što je prijavio diskriminaciju, prisustvovao diskriminaciji, odbio nalog za diskriminatornim postupanjem ili na bilo koji način učestvovao u postupku vođenom povodom diskriminacije u skladu sa ovim zakonom.

Član 4. (Izuzeci od diskriminacije)

Neće se smatrati diskriminacijom zakonske mjere i postupanja koja se trebaju tumačiti razmjerno cilju i svrsi zbog kojih su određene:

- a) kada je takvo postupanje temeljeno na odredbama zakona, podzakonskog akta, programa, mjera ili odluka koje tijela države, entiteta, kantona, općina i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine te druga tijela s javnim ovlaštenjima donose u cilju poboljšanja položaja osoba ili grupe osoba kojim se želi osigurati jednak pristup i jednakost u ostvarivanju zagarantiranih prava a posebno pripadnicima ranjivih grupa kao što su: osobe s invaliditetom, pripadnici manjina, žene, trudnice, djeca, mladi, stare osobe i druge socijalno isključene osobe, civilne žrtve rata, žrtve u krivičnom postupku, raseljene osobe, izbjeglice i azilanti;
- b) kada su povoljnije zakonske mjere poduzete u svrhu zaštite određenih nacionalnih, etničkih, vjerskih, jezičkih i drugih manjina i ranjivih skupina i/ili osoba za koje je zakonom predviđen poseban oblik zaštite, pod uslovom da takve mjere ne vode održavanju zasebnih prava i privilegija za različite skupine i pojedince i da se ne nastave nakon što su postignuti ciljevi zbog kojih su bile preduzete;
- c) kada se primjene posebni uslovi za obavljanje određenog posla ukoliko takvi uslovi predstavljaju stvarni i određujući kriterij zbog posebnih okolnosti vezanih za obavljanje radnih zadataka i ako je svrha koja se želi postići primjerena i opravdana legitimnim ciljem i specifično kod uslova za zapošljavanje i rada u okviru vjerskih zajednica;
- d) kada je takvo postupanje određeno zakonom u cilju očuvanja zdravlja, javnog reda, opće sigurnosti i prevencije krivičnih i prekršajnih djela, te kada su upotrebljena sredstva opravdana i primjerena cilju koji se želi postići;
- e) stavljanje u povoljniji položaj pri uređivanju prava i obaveza iz porodičnog odnosa kada je to određeno zakonom, a posebno u cilju zaštite prava i interesa djece, zaštitom javnog morala, kao i pogodovanja braku u skladu s odredbama porodičnog zakona.

Član 5.
(Uznemiravanje i mobing)

- (1) Uznemiravanjem se smatra svaka situacija u kojoj dođe do neželjenog ponašanje na nekom osnovu iz člana 1. stav 1. ovog Zakona kojim se osoba ili grupa osoba psihički uznemirava, ponižava s ciljem ugrožavanja ugleda, časti, ljudskog dostojanstva i integriteta čime im se nanosi šteta i stvara zastrašujuća, neprijateljska, ponižavajuća, prijeteća ili slična situacija.
- (2) Mobing je psihičko zlostavljanje na radnom mjestu koje se ponavlja putem radnji kojima je cilj ili posljedica degradacija zaposlenikovih radnih uslova, kojim se mogu uzrokovati povreda ljudskih prava i ljudskog dostojanstva, nanijeti šteta fizičkom ili mentalnom zdravlju ili kompromitirati zaposlenikova profesionalnu budućnost.

POGLAVLJE III. ZAŠTIĆENA PRAVA

Član 6.
(Područje primjene)

Ovaj zakon primjenjuje se na postupanje svih državnih institucija, entiteta, kantona i tijela Brčko Distrikta BiH, općinske institucije i tijela te pravne osobe s javnim ovlaštenjima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih osobe, posebno u područjima:

- a) rada i radnih uslova, mogućnosti obavljanja samostalne ili nesamostalne djelatnosti, uključujući i uslove za izbor i uslove zapošljavanja, napredovanje, pristup profesionalnom usmjeravanju, usavršavanju, osposobljavanju i prekvalifikaciji,
- b) obrazovanja, nauke i sporta,
- c) socijalne zaštite, zaštite porodice s djecom i zaštite osoba s invaliditetom, penzijskog i zdravstvenog osiguranja te osiguranja za slučaj nezaposlenosti,
- d) zdravstvene zaštite,
- e) pravosuđa i uprave,
- f) stanovanja,
- g) javnog informisanja i medija,
- h) pristupa dobrima i uslugama te pružanje istih,
- i) članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnog društva, političkim strankama ili bilo kojim drugim udruženjima i organizacijama,
- j) učešća u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu

Član 7.
(Lista i klasifikacija zaštićenih prava)

(1) U svrhu primjene ovog zakona uzima se u obzir lista svih prava koji su uređena Ustavom Bosne i Hercegovine, ustavima entiteta i kantona, Statutom Brčko Distrikta BiH kao i u okviru zakona u Bosni i Hercegovini kojim se reguliše način ostvarivanja pojedinih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

(2) Lista zaštićenih prava ne može se ni na koji način tumačiti tako da ograničava, odnosno ugrožava ljudska prava i osnovne slobode koje su priznate Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i pratećim protokolima, kao i drugim međunarodnim ugovorima kojih je članica Bosna i Hercegovina.

Član 8. **(Sloboda izražavanja)**

(1) Sve osobe imaju jednaka prava da slobodno biraju svoj etnički, kulturni, vjerski ili drugi identitet i da ga ispoljavaju sami, ili u zajednici sa drugima, javno ili privatno, sve dotle dok ne narušavaju javni poredak i moral, i dok ne promoviraju nasilje, mržnju i netoleranciju, prema osobama ili grupama osoba koje im ne pripadaju.

(2) Nijedna osoba, grupe osoba na teritoriji Bosne i Hercegovine ne mogu biti prisiljavane na pripadnost ili izjašnjavanje o pripadnosti ili bez pristanka biti asimilirane određenom etničkom, kulturnom, vjerskom ili drugom kolektivnom identitetu, niti im se takav identitet može nametnuti ili pripisati bez vlastitog pristanka.

(3) Nijednoj osobi, grupi osoba, koje pripadaju određenoj kulturnoj, vjerskoj zajednici ne mogu se ograničavati prava na ispoljavanja vlastitog identiteta, u skladu sa ličnim ili vjerskim uvjerenjem, vlastitom tradicijom i obrazovanjem niti ovo opredjeljenje može poslužiti kao osnov za bilo koju pravnu, političku, društvenu, ekonomsku ili teritorijalnu diskriminaciju, osim u slučaju postojanja razloga utvrđenih članom 5. tačka d). ovog Zakona.

(4) Nijednoj osobi, grupi osoba ne može biti uskraćeno pravo na pripadnost bilo kakvom političkom ili drugom udruženju ili pravo na učešće u političkim i javnim aktivnostima osim u slučaju postojanja razloga utvrđenih članom 5. tačka d). ovog Zakona. Nijedna takva osoba ili grupe osoba ne smije se prisiljavati na pripadnost političkom ili drugom udruženju, na učešće u političkim i drugim aktivnostima, ili da o takvoj pripadnosti ili aktivnosti daje izjave, ili da se takva pripadnost ili aktivnost pripisuju toj osobi ili da se njihovo političko ili drugo opredjeljenje iskoristi kao osnov za diskriminaciju.

Član 9. **(Zaštita prava izbjeglica i raseljenih osoba i drugih ranjivih grupa)**

(1) Sve izbjeglice i raseljene osobe s teritorije Bosne i Hercegovine imaju jednaka prava kao i svi ostali građani, i uživaju nezastarivo pravo da se slobodno vrate svojim prijašnjim domovima, da im se vrati sva imovina koja je od njih oduzeta u vrijeme neprijateljstava od 1991. do 1995. godine, i da im se isplati nadoknada za svu imovinu koja ne može biti vraćena. Obaveze ili izjave koje se tiču te imovine koje su date pod prijetnjom su ništavne.

(2) Svi građani Bosne i Hercegovine imaju jednaka prava da slobodno biraju mjesto stanovanja, zasnuju svoj dom i radni odnos, te da se slobodno kreću na cjelokupnoj teritoriji Bosne i Hercegovine.

(3) Svi građani Bosne i Hercegovine imaju jednaka prava da slobodno napuste zemlju ili da se u nju vrate, a ovo pravo se ne može ograničavati.

(4) U svrhu osiguravanja efikasnije zaštite određenim ranjivim kategorijama kao što su civilne žrtve rata, žrtve u krivičnom postupku, osobe s invaliditetom, pripadnici manjina, žene, djeca i stare osobe, raseljene osobe i izbjeglice i druge ranjive grupe nadležne vlasti u BiH dužne su pozitivnim zakonskim mjerama i/ili provođenjem posebnih programa zaštite osiguravati jednak pristup i jednakost u ostvarivanju njihovih prava.

POGLAVLJE IV. INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA SPREČAVANJE DISKRIMINACIJE

Član 10.

(Centralno tijelo za sprečavanje i suzbijanje diskriminacije)

(1) Centralna institucija nadležna za sprečavanje i suzbijanje diskriminacije je Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsmen BiH).

(2) Ombudsman BiH u okviru svoje nadležnosti:

- a) zaprima pojedinačne i grupne prijave u vezi sa diskriminacijom;
- b) pruža pomoć osobama i grupama osoba koje su podnijele prijavu zbog diskriminacije pri pokretanju sudskog postupka;
- c) poduzima radnje ispitivanja pojedinačnih prijava do pokretanja sudskog spora;
- d) uz pristanak stranaka provodi postupak mirenja uz mogućnost **sklapanja nagodbe**;
- e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;
- f) podnosi godišnja, a po potrebi i vanredne izvještaje o pojavama diskriminacije domovima Parlamentarne skupštine BiH;
- g) upozorava javnost na pojave diskriminacije;
- h) provodi istraživanja u području diskriminacije,
- i) daje mišljenja i preporuke Vijeću ministara BiH i Parlamentarnoj skupštini BiH u cilju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja.

(3) Ombudsmen BiH dužan je pri izradi redovnih izvještaja, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije konsultirati organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom i promoviranjem ljudskih prava, i organizacije koje se bave zaštitom prava grupa izloženih visokom riziku diskriminacije.

(4) Sve osobe ili grupe osoba mogu se neposredno ili uz pravnu pomoć Ombudsmena BiH obratiti međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije na način utvrđen međunarodnim sporazumom.

(5) Ombudsmen BiH može radi ostvarivanja svoje nadležnosti osnivati posebne odjele za suzbijanje diskriminacije unutar okvira institucija Ombudsmena BiH.

(6) Sve državne institucije, entitetske, kantonalne, i tijela Brčko Distrikta BiH, općinske, institucije i pravna lica s javnim ovlaštenjima, te ostala pravna i fizička lica dužni su na zahtjev Ombudsmena BiH, u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva da dostave tražene podatke i dokumente.

Član 11.

(Vođenje evidencije i koordinacija nadležnih tijela)

(1) Državne institucije i tijela, entitetska, kantonalna i tijela Brčko Distrikta BiH, općinske institucije i pravna lica s javnim ovlaštenjima, te ostala pravna i fizička lica, dužni su voditi redovnu evidenciju o svim predmetima vezanim za diskriminaciju, a u okviru zakonske obaveze izvršavanja međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine također su obavezni da dostavljaju prikupljene podatke Ombudsmenu BiH i Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine koje je nadležno za sačinjavanje izvještaja o stanju ljudskih prava i

sloboda u Bosni i Hercegovini po osnovu međunarodnih ugovora kojih je članica Bosna i Hercegovina.

(2) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u okviru zakonom utvrđenih nadležnosti, o pojavama i obimu diskriminacije, na osnovu prikupljenih podataka, jednom godišnje izvještavat će Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i pripremati prijedlog mjera za sprečavanje i suzbijanje pojava diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

(3) U sklopu godišnjih i posebnih izvještaja Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i je dužno izvještavati i Parlamentarnu skupštinu BiH o pojavama diskriminacije i u vezi s tim predlagati konkretne zakonodavne ili druge mjere.

(4) U skladu s odredbama ovog člana ustanovit će se posebne evidencije u zakonodavnim, izvršnim i sudskim organima radi evidencije slučajeva diskriminacije utvrđene u pojedinim postupcima.

(5) Centralna baza podataka za počinjena djela diskriminacije uspostaviti će se u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(6) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine će, u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti podzakonski akt kojim će urediti sadržaj i izgled upitnika za dostavljanje potrebnih podataka.

Član 12. (Nadzor)

Nadzor nad sprovođenjem ovog Zakona vrši Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice.

Član 13. (Uloga organizacija civilnog društva)

U izradi izvještaja, prilikom pripreme zakona, strategija i drugih planova koji se odnose na stanje ljudskih prava i pitanja diskriminacije sve nadležne institucije obavezne su da sarađuju s organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom i promoviranjem ljudskih prava, i organizacijama koje se bave zaštitom prava osoba i grupa osoba izloženih visokom riziku od diskriminacije.

POGLAVLJE V. POSTUPCI ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Član 14. (Pokretanje i vođenje postupka)

(1) Svaka osoba ili grupa osoba koja smatra da je zbog diskriminacije povrijeđeno neko njegovo pravo može tražiti zaštitu tog prava u okviru postupka u kojem se o tom pravu odlučuje kao o glavnom pitanju, a može tražiti i zaštitu u posebnom postupku propisanom članom 15. ovog zakona.

(2) **Podnesak (prigovor) zbog diskriminacije koji se koristi u okviru bilo kojeg pokrenutog postupka (kazneni, upravni, prekršajni i izvršni, parnični i vanparnični) obavezno treba da sadrži sažet opis karaktera diskriminacije, odnosno činjenice koje takve navode čine osnovanim/vjerovatnim.**

(3) Općinski sudovi nadležni su da odlučuju o tužbama za utvrđivanje diskriminacije koji se odnose na postupanje svih javnih tijela ili privatnih pravnih osoba odnosno odgovornih osoba isključivo prema mjesnoj nadležnosti, odnosno sjedištu institucije protiv koja je podnesena tužba za utvrđivanje diskriminacije.

(4) Žalba na prvostepene presude se podnosi mjesno nadležnom kantonalnom sudu u Federaciji BiH, okružnom sudu Republike Srpske i Apelacionom sudu Brčko Distrikta BiH.

(5) Protiv drugostepene presude nije dozvoljena žalba, dozvoljeno je podnošenje zahtjeva za preispitivanje odluke nadležnih entitetskih sudova i suda BD BiH, Apelacionom odjelu Suda Bosne i Hercegovine. Apelacioni odjel Suda Bosne i Hercegovine imaće nadležnost da donese odluku kojom se nalaže nadležnom sudu preinačenje sudskih odluka radi ujednačavanja pravne prakse u oblasti diskriminacije.

(6) Navedeni način zaštite utvrđen u prethodnim stavovima ovog člana ne isključuje pravo strankama da se apelacijom obrate Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine.

Član 15. **(Posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije)**

(1) Osoba ili grupa osoba koje su izložene bilo kojem obliku diskriminacije po odredbama ovoga zakona, ovlašteni su podnijeti tužbu i tražiti:

- a) utvrđivanje da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje;
- b) zabranu poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njene posljedice;
- c) da se u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima naknadi materijalna i nematerijalna šteta uzrokovana povredom prava zaštićenih ovim zakonom;
- d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima;
- e) da se presudom kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje novčano kazni tuženi za prekršaj u skladu s članom 21. ovog zakona.

(2) Kada se svi zahtjevi zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu, zahtjeve iz prethodnog stava može istaći zajedno (kumulativno) u jednoj tužbi.

(3) O zahtjevima iz stava 1. ovog člana odlučuje sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim Zakonom nije drugačije određeno.

(4) Zahtjev za objavljivanje presude iz stava 1. tačka d) ovog člana sud će usvojiti ako utvrdi:

- a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija, ili
- b) da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima.

(5) Ako se usvoji zahtjev za objavljivanjem presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cjelosti. Iznimno, sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta

presude uklone određeni osobni podaci ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih osoba, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite.

(6) Presuda kojom se nalaže objavljivanje u medijima obvezuje izdavača medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to je li bio stranka u postupku.

(7) Sud koji vodi postupak po tužbi zbog diskriminacije vodit će računa o okolnostima u skladu s čl. 3. i 4. ovog Zakona pod kojim je učinjena diskriminacija i o okolnostima nakon počinjenja diskriminacije posebno kod utvrđivanju visine naknade nematerijalne štete i kod odmjeravanja kazne prema prekršajnim odredbama ovoga Zakona.

Član 16. **(Privremene mjere zaštite)**

(1) Prije pokretanja ili u toku postupka povodom zahtjeva iz člana 15. ovoga Zakona sud može na prijedlog stranke odrediti privremenu mjeru bez prethodnog obavještanja i saslušanja druge strane u postupku ako predlagač iznese osnovane razloge zbog kojih je mjera hitna na osnovu kojih se može zaključiti da bi drugačije postupanje izgubilo svrhu.

(2) Sud dostavlja odluku iz stava 1. ovog člana protivniku privremene mjere odmah.

(3) Protivnik mjere u roku od tri dana u svom odgovoru može osporiti razloge za određivanje privremene mjere, nakon čega sud mora zakazati raspravu u naredna tri dana. Odgovor protivnika mjere mora biti obrazložen.

(4) Nakon održane rasprave iz stava 3. ovog člana, sud će posebnim rješenjem ukinuti rješenje o određivanju privremene mjere ili zamijeniti to rješenje novim rješenjem o određivanju privremene mjere.

Član 17. **(Teret dokazivanja)**

(1) Kada osoba ili grupa osoba smatra da je diskriminirana u skladu s ovim Zakonom te da mu je usljed toga uskraćen pristup nekom pravu, i kad pred sudom ili drugim nadležnim upravnim organom pruži dokaze iz kojih se učini vjerovatnim da je postojala diskriminacija, teret dokazivanja leži na protivnoj strani.

(2) U slučajevima u kojima osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije kao dokazno sredstvo za ostvarenje prava iz stava 1. ovog člana mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.

(3) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumnog prilagođavanja, teret dokazivanja leži na protivnoj strani. Razumno prilagođavanje označava neophodno usklađivanje kojim se ne nameće nesrazmjerno, odnosno nepotrebno opterećenje, tamo gde je to u konkretnom slučaju potrebno, kako bi se osiguralo da osobe ili grupe osoba ostvaruju ravnopravno s drugima sva ljudska prava i osnovne slobode.

(4) Pravilo iz stava 1. ovog člana se neće se primjenjivati na krivične postupke.

Član 18. (Rokovi)

Rok za podnošenje tužbe iz člana 15. ovog Zakona iznosi jednu godinu od dana saznanja za povredu prava, a najdalje u roku od šest mjeseci do jedne godine od dana učinjene povrede.

Član 19. (Sudjelovanje trećih osoba)

(1) U parnicu, povodom zahtjeva iz člana 15. ovog Zakona, može se kao treća strana na strani osobe ili grupe osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruženje ili druga osoba koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije osoba ili grupe osoba o čijim se pravima odlučuje u postupku. O sudjelovanju treće strane odlučuje sud primjenjujući na odgovarajući način odredbe Zakona o parničnom postupku.

(2) Sud će dopustiti sudjelovanje treće strane samo uz pristanak osobe na čijoj strani se treća strana želi umiješati.

(3) Treća strana može poduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju trećoj strani.

(4) Bez obzira na ishod parnice, treća strana sama snosi troškove svoga sudjelovanja u parnici.

Član 20. (Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije)

(1) Udruženja, tijela, ustanove ili druge organizacije koje su osnovane u skladu s Odgovarajućim propisima, a imaju opravdani interes za zaštitu interesa određene grupe, ili se u sklopu svoje djelatnosti bave zaštitom od diskriminacije određene grupe osoba, mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje, ako učine vjerovatnim da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje većeg broja osoba koje pretežno pripadaju grupi čija prava tužitelj štiti.

POGLAVLJE VI. KAZNENE ODREDBE

Član 21. (Kazne za kršenje zakona)

(1) Zbog djelovanje ili propuštanje djelovanja zbog kojeg je neka osoba ili grupa osoba dovedena u nepovoljniji položaj koji budu utvrđeni po osnovu tužbe u skladu s članom 15. ovog zakona i/ili zbog nepostupanja po osnovu člana 9. stav 6. i čl.10.,17. ,19. 23. i 24. ovog Zakona kaznit će se za prekršaj:

- a) Pojedinac koji obavlja samostalnu djelatnost, kaznit će se kaznom u iznosu od 1.000 do 5.000 KM,
- b) Pravno lice pod čijim nadzorom je došlo do prekršaja, kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 2.000 do 10.000 KM.
- c) Javna korporacija, komora, javno preduzeće, agencija i drugo pravno lice, kao i institucija s javnim ovlaštenjima, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 2.000 do 10.000 KM.
- d) Upravna organizacija ili javno preduzeće koje ne postupi u skladu s članom 23. ovog Zakona kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 2.000 do 8.000 KM.

e) Odgovorna osoba u državnoj instituciji i tijelu, entitetu, kantonu, općini i instituciji Brčko Distrikta BiH, kaznit će se novčanom kaznom od **1.000 do 5.000 KM**.

(2) Nijedna odredba ovog člana ne može se tumačiti kao ograničavanje ili umanjivanje prava na vođenje krivičnog ili građanskog postupka, pod uslovima propisanim ovim i drugim zakonima.

Član 22.
(Naplata kazni)

(1) Novčana kazna naplaćuje se u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine.

(2) Rješenja o prekršajima izvršavaju se u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku BiH i važećim zakonima entiteta, odnosno Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

PODGLAVLJE VII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 23.
(Usaglašavanje ostalih propisa s ovim zakonom)

Svaka odredba bilo kojeg zakona, pravilnika, statuta, upravnog akta, individualnog ili kolektivnog ugovora, pravila koje uređuju profitne i neprofitne organizacije, udruženja poslodavaca ili zaposlenika proglasit će se nevažećim, odnosno ništavnim ili će biti izmijenjene i dopunjene, u slučaju da su u suprotnosti s odredbama ovog Zakona.

Član 24.
(Usvajanje plana za jednake mogućnosti)

Sve upravne organizacije i sva javna preduzeća dužna su u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona usvojiti plan za ostvarivanje principa jednakih mogućnosti.

Član 25.
(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", a objavit će se i u službenim glasilima entiteta i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine"